

Carine, doprinosi, takse, ostali prihodi

dr Damir Šehović
Ekonomski fakultet Podgorica

1

Sadržaj predavanja

- Carine
- Doprinosi
- Takse
- Ostali javni prihodi

2

Carine 1

- **Carine** predstavljaju poseban poreski oblik koji država naplaćuje pri prelasku robe preko državne, odnosno carinske granice
- Termin carina dolazi od riječi car, obzirom da su se prihodi koje je ubirao vladar u zemlji kojom je upravljao zvali carine
- Carine predstavljaju najstarije poreske oblike
- Spadaju u posredne poreze i predstavljaju jedan od najznačajnijih instrumenata spoljnotrgovinske razmjene
- Carine su u sastav državnih prihoda uvedene iz fiskalnih razloga, da bi se prikupila sredstva radi podmirivanja državnih rashoda

3

Carine 2

- Značaj carina sa fiskalnog stanovišta je bio naročito izražen u starom i srednjem vijeku, a danas više služe ekonomsko-političkim nego čisto fiskalnim ciljevima (naročito poslije II svjetskog rata)
- Tome je naročito doprinijelo usvajanje tzv. Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (GATT) 1947.godine, s namjerom da se podstakne međunarodna trgovina odnosno snizi carinsko opterećenje
- Godine 1995. GATT je zamijenjen Svjetskom trgovinskom organizacijom

4

Carine 3

- Ciljevi zbog kojih se uvode carine mogu da budu:
 1. Fiskalni;
 2. Ekonomski;
 3. Socijalni.
- Stavovi kojima se osporava značaj carina naglašavaju sljedeće:
 1. Ograničavaju razvoj međunarodne trgovine;
 2. Usporavaju rast produktivnosti rada;
 3. Vode održavanju visokih troškova proizvodnje;
 4. Teže pogađaju siromašnije slojeve stanovništva.

5

Carine 4

- Stavovi kojima se opravdavaju carine su sljedeći:
 1. Efikasno su sredstvo za zaštitu nacionalne ekonomije;
 2. Efikasno su sredstvo za uticanje na odnose sa drugim državama;
 3. Pomoću njih se može braniti ekonomska samostalnost zemlje;
 4. Relativno brzo i efikasno se dolazi do novca za državne potrebe;
 5. Efikasno su sredstvo za uticaj na domaće proizvođače.

6

Carine 5

- Carine se mogu podijeliti prema različitim kriterijumima, a najuobičajenija podjela se vrši prema:
 1. Pravcu kretanja robe;
 2. Cilju uvođenja carina;
 3. Načinu odmjeravanja carinske obaveze;
 4. Načinu donošenja propisa o carinama;
 5. Visini carinskog opterećenja.
- **Prema pravcu kretanja robe, razlikujemo:**
 1. Uvozne;
 2. Izvozne;
 3. Tranzitne.

7

Carine 6

- **Prema cilju uvođenja carina, carine se mogu podijeliti na:**
 1. Fiskalne (finansijske);
 2. Ekonomske (zaštitne);
 3. Antidampinške;
 4. Represivne (retorzivne).
- **Prema načinu odmjeravanja poreske obaveze, razlikujemo:**
 1. Vrijednosne (ad valorem);
 2. Specifične (kvantitativne);
 3. Mješovite;
 4. Klizeće.

8

Carine 7

- Prema načinu donošenja propisa o carinama razlikujemo:
 1. Autonomne;
 2. Ugovorne (konvencionalne).
- Prema visini carinskog opterećenja, razlikujemo:
 1. Diferencijalne;
 2. Preferencijalne.

9

Doprinosi 1

- Doprinosi su jedan od finansijskih instrumenata kojima se prikupljaju sredstva za finansiranje javnih rashoda
- Ne postoji opšteprihvaćena definicija doprinosa, tako da se ona izvodi na osnovu karakteristika samih doprinosa
- Savremena praksa i teorija poznaje veliki broj doprinosa
- U pitanju su destinirani javni prihodi namijenjeni kako izgradnji objekata infrastrukture, komunalne privrede i slično, kao i socijalnoj sferi (socijalno osiguranje) i privredi (komore i druge asocijacije)

10

Doprinosi 2

- Osnovne karakteristike doprinosa su:
 1. Vezuju se za određeni krug građana koji imaju stvarnu ili pretpostavljenu korist od aktivnosti države i drugih javnopravnih tijela;
 2. Visina doprinosa zavisi od troškova koje država ima kod obavljanja određene aktivnosti ili od vrijednosti neposredne koristi koju imaju obveznici doprinosa od usluga države;
 3. Doprinosi imaju obavezan karakter;
 4. Nepostojanje neposrednog zahtjeva;
 5. Prinudom se ubiraju.

11

Doprinosi 3

- Doprinosi se razlikuju od poreza po tome što obveznici doprinosa imaju neposrednu korist od rada državnog organa, visina obaveze je u neposrednoj korelaciji sa tom korišću, obaveza plaćanja doprinosa nema opšti značaj nego se odnosi na određeni krug ljudi
- Doprinosi se razlikuju od taksa po tome što obavezu plaćanja doprinosa nijesu inicirali sami obveznici, i što je za te obveznike proistekla neka materijalna korist od određene aktivnosti državnih tijela, za razliku od taksi kod kojih postoji neka nematerijalna korist

12

Takse 1

- **Takse** su javni prihod koji država i njeni organi primaju kao protivnaknadu za učinjenu uslugu
- Takse, prema tome, predstavljaju novčani ekvivalent za usluge koje čine organi državne administracije ili druga državna tijela fizičkim i pravnim osobama, što ih i razdvaja od ostalih javnih prihoda
- Osnovne karakteristike taksi su:
 1. Derivativnost;
 2. Vezuju se za pojedinca;
 3. Postoji neposredna protivusluga;
 4. Dobrovoljno se ubiraju (relativna dobrovoljnost);
 5. Obaveza plaćanja je vezana za nematerijalnu uslugu;
 6. Ubiraju se u novcu.

13

Takse 2

- Među najvažnije probleme na koje nailazimo pri izučavanju taksa jeste utvrđivanje njihove visine
- Postoji nekoliko principa (načela) koja treba da budu poštovana pri uvođenju taksa, tako da taksena tarifa treba da bude:
 1. Opšta i da zavisi od jedino od vrste i veličine usluga;
 2. Ne smije biti komplikovana i da omogućava arbitrarno ocjenjivanje organa;
 3. Treba da obuhvati uslugu organa u cjelini.
- Zapravo, visina takse zavisi od nekoliko elemenata koji se moraju imati u vidu:
 1. Od troškova koje državni organi čine kada pružaju uslugu koja je predmet plaćanja takse;
 2. Od koristi koju ima obveznik takse za učinjenu uslugu;
 3. Od toga da li se usluga čini isključivo korisniku usluge, ili je prisutan opšti interes za konkretnu uslugu;
 4. Visina takse se ponekad utvrđuje kao u smislu negativnog stava prema nekom obliku djelatnosti, pa je tada iznad troškova

14

Takse 3

- Podjalu taksi se može izvršiti na osnovu više kriterijuma, i to:
 1. Prema organima koji propisuju taksene obaveze:
 1. Savezne;
 2. Republičke;
 3. Opštinske.
 2. Prema organima koji obavljaju radnje za koje je propisana taksa:
 1. Administrativne;
 2. Sudske;
 3. Činovničke.
 3. Prema načinu plaćanja:
 1. Direkatni način plaćanja;
 2. Indirektni način plaćanja.

15

Takse 4

4. Prema broju izvršenih usluga:
 1. Paušalne;
 2. Pojedinačne.
 5. Prema namjeni trošenja sredstava:
 1. Destinirane;
 2. Nedestinirane.
 6. Prema vremenu plaćanja:
 1. Takse koje se plaćaju unaprijed;
 2. Takse koje se plaćaju unazad.
- Sistem taksa počiva na poštovanju određenih načela (principa), i to:
 1. Načelo legaliteta;
 2. Načelo opštosti;
 3. Načelo jednostavnosti;
 4. Načelo nekumuliranja takse.

16

Ostali javni prihodi 1

- Uz poreze, doprinose i takse, u strukturi javnih prihoda savremenih država nalazimo druge modalitete prikupljanja javnih prihoda
- Specifičnu grupu javnih prihoda čine originarni javni prihodi koji se ostvaruju na osnovu državnog vlasništva nad ekonomskim dobrima, ili po osnovu djelatnosti države
- Iz originarnih javnih prihoda valja izdvojiti:
 1. Domenske prihode;
 2. Prihode državnih ustanova;
 3. Prihode državnih preduzeća.

17

Ostali javni prihodi 2

- Pod domenskim prihodima se podrazumijevaju prihodi koje država ostvaruje po osnovu svojinskog raspolaganja sopstvenom imovinom
- Prihodi od državnih ustanova su prihodi od djelatnosti javnih ustanova kao što su ustanove kulture, obrazovanja, nauke, zdravstva i slično (prihodi od prodatih ulaznica, školarine, participacije za zdravstvene usluge i slično)
- U okviru originarnih prihoda najznačajnije mjesto pripada prihodima koje ostvaruju državna preduzeća
- U izvore javnih prihoda valja svakako pomenuti i primarnu emisiju novca kao i darove

18

Hvala na pažnji!!!

damirsehovic@yahoo.com